

I

1949

1642-42

2000

ԱՄՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

1949

Քրիստոնէական :

DOCTRINA

CHRISTIANA,

ARMENICE,

In LATINUM versa, & publicata

à

مفتدسي

M. THEODORO PETRÆO,

Linguarum Orientalium Pro-
pagatore.

A Brunfenig
ex donatione
Viduae
Auctoris
1682.

Sam. Lieberkühn

AMSTELODAMI,

Impensis Auctoris, & Typis Armeniorum.

CIO IDC LXVII.

9.5.61-5

28

SERENISSIMO & POTENTISSIMO
PRINCIPI ac DOMINO,
DOMINO
FRIDERICO
WILHELMO,
MARCHIONI
BRANDEBURGICO,
SACRI ROMANI IMPERII
ARCHICAMERARIO,
&
PRINCIPI
ELECTORI,
PRUSSIÆ, MAGDEBURGI, JU-
LIÆ, CLIVIÆ, MONTIUM, STE-
TINI, POMERANIÆ, CASSUBIO-
RUM VANDALORUMQUE,
NEC NON IN SILESIA
CROSNÆ & CAR-
NOVIÆ
DUCI,

1642-022
BURGRAVIO

NORIBERGENSE,

PRINCIPI

HALBERSTADII, MINDÆ
& CAMINI,

COMITI

MARCÆ & RAVENSBERGI,

DOMINO

IN RAVENSTEIN, LAWEN-
BURG & BUTAW,

DOMINO MEO CLEMENTISSIMO,
NEC NON EVERGETÆ MUNIFI-
CENTISSIMO.

Perpetuam Felicitatem.

SISTIT

S I T I T fefe, Sereniffime
E L E C T O R, Gloriosiffi-
me H E R O S, aspectui
Tuo longè splendidiffi-
mo hæc *Doctrina Christiana Arme-
nica*, ab Orbe literato diu mul-
tumque defiderata, ac in primis
felicibus auspiciis, & fublimi Tuo
mandato, cui humillimè mos eft
gerendus, ad Latinè vertendum
à me fufcepta, & publici juris
facta. Libens verò meritòque
hanc immortalì Auguftiffimi E-
L E C T O R I S Gloriæ confecrare
& dedicare volui. Libens dico,
propter memoriam oblatis mihi
ab Augufta S E R E N I T A T E
T U A muneris, dum me Profef-
fione Linguarum Orientalium
donare ac decorare gratiofiffimè
placuit: meritiffimò autem pro-

pter admirandas & incomparabiles Animi Tui prorsus Heroici Virtutes, nempe Fortitudinem armipotentem, clementiam mittem, Justitiam salubrem, Prudentiam circumspectam, ac Munificentiam inexhaustam: de quibus & aliis satius est tacere, quàm hac chartæ augustiâ breviter strictimque attingere. Pro hac igitur insita magnificentia, Gloriosissime ELECTOR, suscipe serenâ fronte hoc quaecunque devotissimæ voluntatis meæ monumentum, & sincerissimæ observantiæ symbolum quoddam: quô gratissimæ benignitatis favore exstimulatus alia præclara & rara Manuscripta, quæ sacra quæ profana, variis Linguis Orientalibus contenta, & Tuo

E L E -

ELECTORALI Splendori ad
nunquam intermoriturum hono-
rem reservata, pro mediocrita-
te meâ publicare valeam. Quod
superest, ad Deum immortalem
confugio, eique ardentissimis pre-
cibus supplico, ut Clementissi-
mam TUAM SERENITATEM,
unâ cum tota Serenissima *Domo*
Brandenburgica, quàm diutissimè
Imperio, Ecclesiæ, & Reipubli-
cæ literariæ superstitem atque so-
spitem esse dignetur. Quo voto
intimo, & omine fausto hîc finit,
& submissè æternum veneratur
fastigium

AUGUSTISSIMI ELECTORIS

Humillimus Client

THEODORUS PETRÆUS,

ALLOQUIUM

ad

Φιλόγλωττον.

Postquam, Lector benevole,
abhinc perpaucos annos ex
Oriente factus sum redux,
nihil habui antiquius, quàm ut unum
vel alterum Manuscriptum publicæ
committerem luci, tanquam mnemosy-
num longinquâ & perquàm laboriosa
peregrinatione meâ Orientali confecta
nec non celatâ (absit verbo invidia,)
diligentiâ dignum: cujus specimina ali-
quot Arabica & Æthiopica nuper
pro viribus meis dedi. Nunc exhibeo
Tibi, Amice Lector, hanc Doctrinam
Christianam, Armenicè scriptam,
& Latinè ad verbum à me redditam,
novisque elegantibus Typis Armeni-
nis excusam. Me autem Interpretis
officio

officio functum enixè iuvit fidelis
ἡγεμὼν Dn. Garabied Warta-
bied, Sacerdotis Armeni, & Ma-
gistri mei in hac lingua haud pœnitendi,
ac nunquam sine præfatione honoris no-
minandi. Europæos nostros in hac
materia intacta, & nondum exculta
lingua vel parum vel nihil consulere
potui. Exstat quidem Dictionarium
Armeno-Latinum, quod opinione
minus offendi, & neutiquam ἀλαοανίς
legi debet: præter enim sumnam vo-
cabulorum penuriam, quâ laborat, etiam
erratorum minimè tolerabilium colluvie
scatet, ac vocum peregrinarum ad-
mixtione: dignius quod cum aliis ejus-
dem farine Lexicis Orientalibus, sub
celebribus nominibus sæpè vulgatis,
βιβλίοις ad pompam & ostentatio-
nem asservarent, quàm ad usum & con-
trectationem. Sanè tales Lexicographos,
ultra

ultra sortem temerarios , mirari conve-
nit, dum cæteris sequacibus facem præ-
ferre audent, illos fatui ignis instar in
devios errores & labyrinthos inextrica-
biles inducunt: oscitantibus enim & ti-
tubantibus hisce , oscitant & titubant
alii. Hosce autem brevitatis ergò vir-
gulâ censoria perstringere , non est bu-
jus instituti. Sufficit id unum mo-
nuisse & rogasse , ut ne illorum erro-
res studioso Lectori , famâ nominum
splendidorum alleceto , sint offendiculo,
mihi παρρησιαστῇ καὶ Φιλαλήτῃ ignoscat,
hunc meum libellum æqui bonique con-
sulere ne dedignetur , atque benè &
feliciter valeat.

alio fortis temperis, non mihi con-
-it, cum ceteris sapientibus faciem pro-
ferre audent, illis summi ignis iustitiam
-horos errores & labyrinthos intricata-
-bus induunt: ostentant enim & in-
-solubiles hinc, ostentant & titubant
-est. Hocce autem brevitas ergo in-
-gna confite perspicere, non est du-
-tus instans. Sufficit id agere mo-
-do, ut in illorum erro-
-res & lapsus, non in-
-solubiles hinc, sunt ostendunt,
-misi suspensum & labyrinthos intricata-
-bus induunt, non in-
-gna confite perspicere, non est du-
-tus instans. Sufficit id agere mo-
-do, ut in illorum erro-

Ա՛մ գեղօք Աճաշունչք և օգտակարք :
'Ի վարդապետութիւն են . և յանդիմա
նութիւն . և յուղղութիւն . 'ի խրատ
արդարութե : զի կատարեալ իցի
մարդն Ա՛յ : յամ գործս
բարութե հաստա
տեալ :

2. Տիֆլիսի 3. 16 :

Գլուխ Առաջնորդ :
ՅԵՂՂԻՍԵՍ ԵՐԲՈՐԴՈՒ-
Թ Ե ՄԵՆՆԻ

« Գրիգորիանայ էս :

Այո էս քրիստոնեայ եմ շնոր
հօքն Քրիստոսի :

Ձեռն նշանայէ ասեւն Գրիգորիանայ :

Նշանակէ զայն՝ որ հաւատայ 'ի Քս
թէ է ԱՅ. և ունի զօրէնս նորա :

Ձեռք է Վ.Մ.Ը.

Քանզի՝ մինն յերրորդութենէն. որ է
անձն որդւոյ՝ մարմնացաւ 'ի որբուհւոյ
կուսէն լոծածնէ, և միաւորեցաւ ընդ
մարդկութեա անշփոթաբար. և անփո
փոխապէս. վասն այնորիկ ասի ԱՅ. :

Ձեռք ասի երրորդութենէն :

Քանզի ներ միում ԱՅութեն տե
ռանի երկու ներգործութիւս, այսինքն,
ծնող. և ծնեալ. և բղխեալ : Այն որ
ծնող է՝ Հայր ասի : Իսկ ծնեալն որդի :
Բայց բղխեալն Հոգի սուրբ : և ըստ
այսմ, անձն Հօր, ոչ է անձն Որդւոյ,
և ոչ Հոգւոյ : Իսկ անձն Որդւոյ ոչ է
անձն Հօր, և ոչ Հոգւոյն սրբոյ : Սա
և ոչ անձն Հոգւոյն սրբոյ՝ է անձն
Հօր՝

5

CAPUT PRIMUM
de
T R I N I T A T E.

Une Christianus es?

Utique ego Christianus
sum, gratiâ Christi.

Quid significat dictio Christiani?

Significat illum, qui credit in Chri-
stum, quòd sit Deus, & tenet legem ipsius.

Quomodo est Christus Deus?

Quia unus est ex Trinitate, qui est per-
sona Filii, incarnatus est ex sancta Virgi-
ne Dei genitrice, & adunatus est cum hu-
manitate inconfusè ac immutabiliter:
propterea dicitur Deus.

Quomodo dicitur Trinitas?

Quia intra unam Deitatem videntur
tres actus, qui sunt: Genitor. & Geni-
tus, & Procedens. Ille qui Genitor est,
Pater dicitur: sed Genitus, Filius; at
Procedens, Spiritus Sanctus. Atque ju-
xta hoc: persona Patris non est persona
Filii, nec Spiritûs: ac persona Filii non
est persona Patris, neque Spiritus Sancti:
nec persona Spiritus Sancti est persona

Հօր՝ և ոչ Որդւոյ : յորս ոչինչ գոյ սցլայ լումն. կամ շփոթումն :

() Իսրբ ասի Թ Երբորդո-լէն :

Թէպէտ անձամբ յատկացեալք են . բայց հոլթք և բնոլթք մի և նոյնք են ամենեւին . զոչինչ ունելով զուրոյնոլթի, և կամ զզատոլթի. ոչ ըստ տեղւոյ՝ և ոչ ըստ Ժամանակի : Քանզի երեք ասին ըստ անձնաւորոլթեն . և ոչ ըստ

1. 304.
5. 7.

Ածոլթեն . ॥ Իսկ ըստ Ածոլթեն յաւետ մի են . որով և մի ասին :

Ս ասն էր է Թ ԼՃ, և Երբորդ անջն ԼՃ-լէն :

Ասան այն . զի ունի զկատարեալ հոլթի : զկատարեալ իշխանոլթի . զկատարեալ իմաստոլթի . և զկատարեալ բարոլթիւն :

Ի Բաւեցր այգորիկ՝ որն աս որ անջն Երբորդո-լէն համեմարի :

Կատարեալ հոլթի առ սուրբ երբորդ հոլթին համեմատի . որ է ամենեւին կատարեալ՝ և առանց թերոլթե յամենեւեան հոլթիս անկետ և անսահման :

Իսկ կատարեալ իշխանոլթիւն Հօր համեմատի . որ է իշխող ամենեցուն . և սկիզբն ամի :

Իսկ իմաստոլթի Որդւոյ համեմատի . որով էր

7

Patris, neque Filij. In quibus nulla est alteratio, aut confusio.

Quomodo dicitur unus Deus Trinitas?

Etsi personæ sunt distincti: tamen essentiâ & naturâ unum & iidem sunt omninò, nullam habentes separationem, aut disjunctionem, non secundum locum, neq̃ secundum tempus: quia tres dicuntur juxta personalitatem, & non juxta deitatem: at secundum deitatem semper unum sunt, quò & unum dicuntur. 1. Joh, 5. 7.

Quare est unus Deus, & tres personæ

Divinitatis?

Propterea, quia habet perfectam essentiam, perfectam potentiam, perfectam sapientiam, & perfectam bonitatem.

Quanam ex hisce dictionibus cuilibet personæ Trinitatis convenit?

Perfecta essentia Sanctæ Trinitati convenit, quæ est omninò perfecta, & absque imperfectione in omnibus essentiis, sine fine & termino.

At perfecta potentia Patri competit, qui est dominator omnium, & principium universi.

Sed Sapientia Filio convenit, quâ cœ-

երկինք և երկիր հաստատեցաւ յոչեից՝

1. 11^{րդ}. || և ասի իմաստութիւն Հօր :

1. 24. 30.

Իսկ բարութիւն Հոգւոյն սրբոյ համեմատի . քանզի միշտ բարերարութեն իւրով ինամեալ տաճէ զամենեւեան դոյսս հանապաղ որպէս և իսկզբանն աշխարհի :

|| ասն էր է յարմարաւ չարչարել և Բռնաւել

Տն Բրոյ ԶԵ ՔԵ :

Աս իրկութե՛ և նորոգութե՛ մերոյ :

1. 11^{րդ}.

3. 22.

քանզի հինն ադամ, || որ կամեցաւ ճաշակ մամբ պտղոյն Աճանալ . որով և ՚ի դրախտէն արտաքսեցաւ . և յԱՅ օտարացաւ . իսկ Աճ կամելով զնա իւրոյ ցանկութեն հասուցանել . առ որ իւրովի հասանիլն անհնարին էր :

1. 11^{րդ} 4.

4.

այսինքն Աստուածանալ : || և զկնի ժամանակաց առաքեաց զորդի իւր . որ էառ զնոյն մարմինն . որով յանցեաւ ադամ . միաւորելով ընդ

1. 11^{րդ} 2.

14.

ինքեան || որով և զմեզ հաղորդս արար Աճութեն իւրոյ : քակելով զմիջնորմն ցանկոյն՝ որ կառեալ կայացաւ հնոյն ադամաւ :

Զինչ նշանակէն անուանիս արարիլի ԶԱ

ՔԱՍ . իմ յորի իոյնցան :

Արարի .

2. 21.

|| Յիսուս անուն ՚ի հրեշտակէն կոչեցաւ . յորժամ երևեցաւ յօսեփու ՚ի տէս լեան .

lum & terra stabilita sunt ex nihilo, & 1. Cor. 1,
24. 30,
dicitur Sapientia Patris.

Verum bonitas Spiritui Sancto competit: quia semper beneficentiâ suâ protegens fovet omnes res omni tempore, sicut & ab initio mundi.

*Quare facta est incarnatio, passio, & mors
Domini nostri Jesu Christi?*

Propter redemptionem & renovationem nostram: etenim vetus Adam, qui voluit esu fructûs Deo similis fieri, eô Gen. 3, 22. ipso è paradiso ejectus, ac à Deo abalienatus est. Deus autem, qui voluit ipsum ad sui amorem perducere, ad quem suis viribus pervenire impossibile erat, hoc est, Deo similis ut fieret, misit post tempora Filium suum, qui assumpsit idem corpus, quô deliquit Adam, uniendo sibi illud: quô & nos participes fecit divinitatis suæ, destruendo intergerini parietis septum, quod exstructum fuit per veterem illum Adamum. Galat 4, 4.

*Quid significant nomina hæc, JESUS
CHRISTUS: vel à quo vocata sunt?*

Nomen JESUS ab Angelo vocatum est, quando apparuit Josepho in Mat. 1, 21
A 5 somniis,

լեան. որ է ըստ եբրայեցւոցն փրոր
կիչ : զի փրկեաց զմեզ 'ի դժոխայնոց
տանջանացն . և 'ի բռնութեն բելի
արայ : բայց Քրիստոսդ անուն է յու
Սաղ. 44. նարէն բառ . որ || օծեալ Թարգմանի .
8. որ արդարեւ օծաւ մարդկութեն յԱծու
թեն :

|| ասն էր զիւ խաչանիչ գրուեալ :

Մախ՝ զի խաչն նշան է անուանի , զոր
'ի մեզ բերելով զմեզ անուանականս առ
նեմք . և զքրիստոնէութե դրոշմն 'ի
մեզ բացայայտեմք : երկրորդ զի ընդ
կնքելն զմեզ նշանաւ խաչին՝ զերրորդու
թին 'իմեզ բերեմք : քանզի նախ աջ ձե
ռամբ 'ի Ճակատս տանելով ասեմք յա
նուն Հօր : 'ի վայր 'իսիրոսս բերելով
ասեմք , յանուն Որդւոյ : 'ի ձախմէ ու
սոյ 'ի յաջն բերելով ասեմք . յանուն Հո
դւոյն սրբոյ :

|| ասո չիարդ տեսանեմք զխորհուրդ սրբոյ
երրորդութեանն .

Այսու տեսանեմք . զի անուն ծանու
ցանէ զմիութիւն անուանեմք . իսկ զկնք
այլք բառքն ծանուցանեն զսբ երրոր
դութիւնն :

|| Եթէ՛ յայտնեա զբանն 'ի նշան որդերանի :

Նշան

somniis, quod Hebræum origine denotat SERVATOREM: quia servavit nos ab infernalibus cruciatibus, & à detentione Belial. Nomen verò CHRISTUS est dictio Græca, quod est, si interpreteris, UNCTUS: qui verè unctus est humani- Psal. 44, 8.
tate à Deitate.

Quare nos signo Crucis signamus?

Primò, quia Crux signum est Dominicum, cujus notâ efficimus nos ad Dominum pertinere, illâq; Christianismum in nobis manifestamus. Secundò, quia obsignando nos signo Crucis, Trinitatem in nobis afferimus. Nam primò dexteram fronti imponendo dicimus: In nomine Patris. Deorsum pectori imponendo dicimus: In nomine Filii. A sinistro humero imponendo illam dextero dicimus: In nomine Spiritûs Sancti.

Hic quomodo videmus mysterium sanctæ Trinitatis?

Hoc videmus, quòd Nomen indicat unitatem Deitatis: reliqua autem verba indicant sanctam Trinitatem.

Nunc declara verbum illud, Signum Dominicum.

Նշանն անբունի նշանակէ զմեռանիլն
մարմնով փրկչին մերոյ իվ ի խոյնն. որ յեռ
մարմննալոյն. որով եցոյց մեզ զճնապար

Սարգիս. հըս փրկուէ. որ է դուռն նեղ և անձուկ.

7. 14.

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԳ

Վասն

Հ Ե Ի Ե Տ Ո Յ.

Արհանձն էն ասորիճանձ հաւատոյց :

Երկուտասան բանք առաքելոցն
որք են ՚ի հաւատամքն :

Ի՞նչ հաւատարմէն :

Ս. Հաւատամք ՚ի մի Աճ. ՚ի Հայրն ամե
նակող. յարարիչն երկնի և երկրի. երևե
լեաց և աներևութից : Եւ ՚ի մի ՏԻՅՍ
ՔԻՍՈՐԴԻՆ ԱՅ : ծնեալ յԱՅ Հօրէ՝
միածին. այսինքն յեութի Հօր : Աճ
յԱՅ. լոյս ՚իլուսոյ. Աճ Ջմարիտ՝
յԱՅ Ջմարտէ. ծնունդ և ոչ արարած :
Մոյնինքն ՚ի բնութի Հօր. որով ամե
նայն ինչ եղև յերկինս և իվ ի երկրի.
երևելիք և աներևոյթք : Որ յաղագս
մեր մարդկան. և վասն մերոյ փրկու
թեան իջեալ յերկնից : մարմնացաւ.
մարդացաւ. ծնաւ կառարելապէս ՚ի
Մարիամայ սրբոյ կուսէն Հոգւով սրբ
բով : որով էառ զմարմին՝ զհոգի
և

ի յո
ղո-վե
ի ինչ

Signum Dominicum significat mortem corpore Salvatoris nostri in cruce, qui post incarnationem monstravit nobis viam salutis, quæ est porta angusta & pressa. Mat. 7, 14.

CAPUT SECUNDUM

de

F I D E

Quot sunt gradus (s. partes) Fidei?

Duodecim sunt verba Apostolorum, quæ in Fide continentur.

Recita Fidem.

Credimus in unum Deum, Patrem Symbolum Nicænum, omnipotentem, factorem cœli & terræ, visibilium & invisibilium. Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei, genitum à Deo Patre, unigenitum, coessentialē Patri, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum, & non factum, ejusdem naturæ cum Patre: per quem omnia facta sunt in cœlo & in terra, visibilia & invisibilia. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlo, incarnatus est, homo factus est, natus est perfectè ex Maria sancta virgine per Spiritum Sanctum, assumens corpus, animam,

և զմիտս և զամորինչ է 'ի մարդ. Ճշմարտանց և ոչ կարծեօք: Ճարջարեալ խաչեալ Թաղեալ յերրորդ աւուր յարուցեալ ելեալ յերկինս նովին մարմնով նստաւ ընաջմէ Հօր: Գալոց է նովին մարմնովն և փառօք Հօր. դատել զկենդանիս և զմեռեալս. որոյ Թագաւորութեն ոչ գոյ վաղ Ճան: Հաւատամք և 'ի սուրբ Հոգին. յանեղ և 'ի կատարեալն. որ խօսեցաւ յօրէնս, և 'ի մարգարէս, և յաւետարանս: Որ էջն 'ի յորդանան. քարոզեաց զառաքեալն. և բնակեցաւ 'ի սբսն: Հաւատամք և 'ի մի միայն յրնդհանրական և յառաքելական եկեղեցի: 'Ի մի մկրտութի. յապաշխարութի 'ի քուութի. և 'ի Թողութի մեղաց. 'ի յարութի մեռելոց. 'ի դատաստանսն յաւիտենեց. Հոգւոց և մարմնոց: յարքայութեն երկնից. և 'ի կեանսն յաւիտենակնս:

Սինչի ցատր են հոռատոց բան:

Ի սկորք ասենն. էր երբեմն, յորժամ ոչ էր Որդի: կամ էր երբեմն. յորժամ ոչ էր սուրբ Հոգի: կամ Թէ յոչ էից եղեն. կամ յայլմէ հուժէ ասեն լինել զՈրդին Այ կամ զսուրբ Հոգին: և Թէ փոփոխելք են. կամ այլայլելք: զայնպիսիսն նզովէ կաթուղիկէ և առաքելական եկեղեցի:

ac intellectum, & quicquid est in homine, verè & non fictè : passus, crucifixus, sepultus, tertio die resuscitatus, ascendens in cœlum illo corpore, sedit ad dexteram Patris, veniet eodem corpore, & gloriâ Patris, judicare vivos & mortuos, cujus regni non est finis. Credimus & in Sanctum Spiritum, non factum, & in perfectum: qui loquutus est in Lege, & in Prophetis, & in Evangeliiis: qui descendit in Jordanem, prædicavit Apostolis, & habitavit in Sanctis. Credimus & in unam solam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam, in unum Baptisma, in pœnitentiam, in veniam & remissionem peccatorum, in resurrectionem mortuorum, in judicium æternum, animarum & corporum, in regnum cœlorum, & in vitam æternam. Amen.

Huc usque sunt verba Fidei.

Qui verò dicunt: erat aliquando, quum non erat Filius; vel erat aliquando, quum non erat Spiritus Sanctus: sive ex nihilo facti sunt: aut ex alia essentiâ esse Filium Dei, vel Spiritum Sanctum: & si mutabiles sint, vel alterabiles; hujusmodi anathematizat Catholica & Apostolica Ecclesia.

Dictum.

Ի որոշոյն Պրիգորէ լոսաւորէին հայոց
ասացեալ :

Ի սկ մեք փառաւորեսցուք . որ յառաջ
քանզ յաւիտեանս . երկիր պագանե
լով սրբոյ Երրորդութեն և մի Աճութեն :
Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ . այժմ և
միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից . Ամէն :
Ու հաստատեաց զհաստատման :

Երկոտասան առաքեալքն : վն այնո
րիկ են երկոտասան բանք :

Օ ինչ ուսուցանէն բանիս ացառիչ : ասա
հարճաւորի :

Նախ և առաջին , յուսով հաւատաւ
յԱճ . և ՚ի հարսնիւր ՚ի սուրբ եկեղեցի :
Ձի առաջին ութն բանքն առ Աճ հայ
ին : իսկ չորք վերջինք առ եկեղեցին :

Պարտիս զբանն առաջին :

Ես հաւատամ հաւատով . զի մի է
Աճ . և բնութիւն Հօր իւրոյ միածին Որ
դին . և Հոգին Սուրբ : Ձի ասի Հայր
վն բարեգութութե իւրոյ իմերայ ուղղա
փառաց քրիստոնէից : և մեք կոչիմք որ
դեք Այն վն որդեգրութեն : Եւ բոլորից
է Հայր՝ վն ստեղծանելոյն զամենեսեան
զգոյսս : Եւ կոչի Աճ , զի Աճ ամենա
կարօղ է : Եւ կարէ առնել զամենայն
ինչ՝ զոր և կամի : Եւ ստեղծեաց

յոչ

Հոգի. 8.
15.

Սաղմոս
134. 6.

*Dictum est à sancto Gregorio illuminatore
Armeniorum.*

Nos autem glorificabimus illum, qui
est ante secula, adorando sanctam Tri-
nitatem, & unam Deitatem, Patris,
& Filii, & Spiritus Sancti, nunc & sem-
per, & in secula seculorum, Amen.

Quis stabilivit Fidem?

Duodecim Apostoli: propterea sunt
duodecim verba.

Quid docent verba hec, die brevi?

In primis spe credere in Deum, & in
sponsam ejus, in Sanctam Ecclesiam:
quia prima octo verba ad Deum respici-
unt; quatuor autem ultima ad Ecclesiam.

Narra verbum primum.

Ego credo fide, quod unus sit Deus,
& naturâ Patris sui unigenitus Filius, &
Spiritus sanctus: quia dicitur Pater pro-
pter bonitatem misericordiæ suæ super
orthodoxos Christianos. Nos autem voca-
mur Filii Dei propter adoptionem. Atque Rom. 8,
Pater universi est ob omnium rerum ex-15:
sistentium creationem. Ac vocatur Deus:
quoniam Deus omnipotens est, qui potest
facere omnia, quæcunque vult; & creavit Psa. 134. 6,

EX

յոչընչէ զերկինս և զերկիր. և զամ'ինչ՝ որ
'ի նս. որ է բոլովին աշխարհս

Պատմեա շէրիրորդ Բանն :

Ես հաւատամ միշտ 'ի Յս Բս յորդին
Ա. Ե. 'ի Հօրէ միածին : Ձի է ծնեալ
'ի նուկոյ Հօրէ յառաջ քան զամ' յաւի
տեանս. և է ԱՃ յաւիտենից անվախճան.
ամենակարող. և ստեղծող. և ՏԵ՛ ամենից
գոյից. որպէս է Հայր :

Պատմեա շէրիրորդ Բանն :

Ես հաւատամ, զի Յս Բս Քչմարիտ
ԱՃ է. և Քչմարիտ մարդ : զի էառ զմար
մին բանական յամենօրհնելոյ սրբու
հայ կուսէն Մարիամայ դօրու թեամբ
Լ. Բ. 7. Հոգւոյն սրբոյ : ॥ այնպէս ծնեալ 'ի մօրէ
3. անհայր. որպէս 'ի Հօրէ անմայր :

Պատմեա շէրիրորդ Բանն :

Ես հաւատամ, զի Յս Բս վասն շա
I. Պ. Ե. հելոյ զաշխարհս. ॥ իւրով պատուականաւ
I. 19. արեամբն ազտեաց զմեզ : չարչարեցեալ
'ի հրէից ինեւբոյ պոնտացւոյ պիղատո
սի. և տանջեցեալ : Պսակեցեալ փշօք՝
Կ. 2. բռնեցեալ 'ի խաչափայտին՝ և մեռեալ
14. իջուցեալ 'ի խաչէն՝ և թաղեցեալ 'ի
նորում գերեզմանի :

Պատմեա շէրիրորդ Բանն :

Ես հաւատամ. զի ՏԵ՛ մեր Յիսուս
Քրիս

ex nihilo coelum & terram, ac quicquid est in illis, nempe universum mundum.

Refer secundum verbum.

Ego credo semper in Iesum Christum, in Filium Dei, ex Patre unigenitum: quia est genitus ex eodem Patre longè ante omnia secula. Et est Deus æternitatum infinitarum: omnipotens, ac creator, & Dominus omnium rerum, sicut est Pater.

Commemora tertium verbum.

Ego credo Iesum Christum esse verum Deum, & verum hominem: quoniam assumpsit corpus rationale de omnium benedictâ sancta virgine Maria, virtute Spiritûs sancti; illo modo genitus est ex matre sine patre, sicut ex patre sine matre. Hebr. 7, 3.

Declara quartum verbum

Ego credo Iesum Christum, mundi lucrandi causâ, suo pretioso sanguine 1. Pet. 1, 19. liberasse nos, passum à Judæis sub Pontio Pilato, & flagellatum, coronatum spinis, clavis affixum in cruce lignea, Col. 2, 14. & mortuum, demissum de cruce, ac sepultum in novo sepulchro.

Recita quintum verbum.

Ego credo Dominum nostrum Iesum
Chri-

Քս երբ մեռաւ՝ փութանակի Հոգւոյն
էջ 'ի դժոխս . 'ի տեղին ուր սբ հարքն
կային արգելեալք . իսկ մարմնոյն եղաւ
'ի գերեզմանի : Եւ յերրորդ աւուր յա
րուցեալ յաւուր կիւրակէի փառաւորս
պէս . հօր զօրութի :

Յայտնեալ շէնքերորդ Բան :

Պարծ.
1. 3.

Ես հաւատամ զի Յս Քս յետ յարու
թեն յաւուրս քառասուն յայտնեցաւ
աշակերտաց իւրոց՝ վս հաստատութե՛
և ճշմարտութեան յարութեն : զկնի
աւուրց քառասնից համբարձաւ յեր
կինս՝ 'ի վերոյ քան զսմ երկինս . և նստաւ
ընդ աջմէ Այ Հօր ամենակարողի . գե
րազանցեալ քան զսմ դասս հրեշտակաց :
Եւ հաւասար է փառացն Հօր նոյնպէս
Տր և խնամօղ ամենեցուն ստեղծուա
ծոց :

Պարտեալ շէնքերորդ Բան :

Ես հաւատամ . զի Տր մեր Յս Քս .
Պարծ. 'ի կատարածի աշխարհիս ॥ գալոց է յեր
25. 31. կնից . մեծ և հզօր զօրութի՛ և իշխա
նութի՛ և փառօք Հօր դատել զմարդիկ .
Հոօ՛. 2. ॥ և հատուցանել ամենեցուն ըստ գոր
6. ծոց : չարաց և բարեաց :

Սէնքերորդ Բան :

Ես հաւատամ 'ի սբ Հոգին . որ է
'ի

Christum, quando mortuus est, festinanter animâ descendisse ad inferos, in locum, ubi sancti Patres erant detenti: corpore autem positum fuisse in sepulcro, & tertio die resurrexisse, die scil. Dominico gloriose, fortem potentia.

Explica sextum verbum.

Ego credo Jesum Christum post resurrectionem dies quadraginta apparuisse Acto. 1, 3, discipulis suis, ob confirmationem & veritatem resurrectionis: post dies quadraginta ascendisse in cœlum, longè super omnes cœlos, & sedisse ad dextram Dei Patris omnipotentis, transcendentem omnes choros Angelorum, & æqualem gloriæ Patris: eodem modo Dominum ac protectorem omnium creaturarum.

Narra septimum verbum.

Ego credo, quòd Dominus noster Jesus Christus in fine mundi venturus sit Mat. 25, de cœlo, magnus & fortis virtute ac potestate, gloriâ Patris judicare homines, atque retribuere omnibus secundum opera, Rom. 2, 6. mala & bona.

Explana octavum verbum.

Ego credo in sanctum Spiritum, qui est

ի սրբոյ երրորդութեն. Էակից Հօր՝ և քա
ռակից Որդւոյ. գոյակից և բնութենա
կից երրեակ անձն երրորդութեն: ԱՅ
յաւիտենական և ՏԵ՛ ամենեցուն. իպ
Հայր և Որդի:

Պատմա շէնհերոսի բան:

Ես հաւատամ նոյնպէս՝ զի մի է կա
թուղիկէ և առաքելական սբ եկեղեցի
Սարգ. հմեալ ՚ի ՔԵ, ի վր վիմին պետրոսի
16. 18. առաքելոյ: Որ է Ժողովարան ամ ուղղա
Սարգ. փառաց քրիստոնէից. որք են Սկրտեալք
28. 19. յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սրբ
բոյ. և խոստովանին զհաւատս ՏՆ մե
բոյ ՅԵ՛ ՔԵ ըստ հարցն սրբոց:

Ս ան էր անուանի կաթուղիկէ:

Աս այն սբ առի և կաթուղիկէ. զի
ունի գլուխ զՔս. և զանդամս բազումս
զընդհանուր հաւատացեալս ՔԵ, ներ
պարունակեալ յինքեան և զխորհուրդս
փրկականս: Աս այն անուանի կաթուղի
կէ. այսինքն հասարակաց պարունակող:

Ս ան էր առի հաղորդութի սրբոց:

Ասի մասնաւորութի աղօթից՝ և բա
րեաց գործոց. որք լինին ՚ի սուրբ եկեղե
ցւոյ՝ ըստ անձին: Քանզի՛ մի անդամս
անձին զիւրոյ գործոյ զշահաւետու
թին պարգևէ այլոց անդամոցն. կարե
կցե

ex sancta Trinitate, ejusdem existentiae particeps cum Patre, & gloria cum Filio, substantiae & naturae ejusdem consors: tertia persona Trinitatis, Deus aeternus, ac Dominus omnium, sicut Pater, & Filius.

Narra novum verbum.

Ego credo similiter unam esse Catholicam & Apostolicam sanctam Ecclesiam, fundatam in Christo super petram Apo- Mat. 16;
stolum Petrum: quae est congregatio o- 18.
mnium orthodoxorum Christianorum;
qui sunt baptizati in nomine Patris, & Fi- Mat. 28;
lii, & S. sancti, ac profitentur Fidem Domi- 19.
ni nostri Jesu Christi juxta Patres sanctos.

Quare vocatur sancta, & Catholica?

Propterea Sancta vocatur, & Catholica: quia habet caput Christum, ac membra multa, universales fideles Christi, contentos in illâ, & Sacramenta salutaria; ideò vocatur Catholica, h. e. Universalia complectens.

Quare dicitur communio sanctorum?

Dicitur participatio orationum, & bonorum operum, quae fiunt in sancta Ecclesia secundum personam: nam unum membrum personae de suo effectu utilitatem impertitur alijs membris, auxilium

կցելով նոցին աննախանձաբար :

Ճառեա զդասներորդ բանն :

Ես հաւատամ, զի 'ի սբ եկեղեցւոյ է Ճմարտապէս Թողութի մեղաց. միջնոր գութք սրբոյ խորհրդոյ խոստովանութեն : Զոր ընկալան մարդիկք՝ աստ տալ զհաշիւն մեղանաց իւրեանց հանդերձ զղջմամբ : Եւ ազատիլ 'ի պարտուցն յանցանաց :

Պատեա զժողովաներորդ բանն :

Ես հաւատամ՝ զի զկնի վախճանի աշխարհիս այսորիկ՝ ամենեցուն ննջեցե լոց մարմինք յառնելոց են միաւորութք ընդ հոգւոց իւրեանց : Եթէ բարեաց՝ և եթէ չարաց՝ ॥ առի ընդունիլ զհատուցումն իւրեանց յարգար դատաւորէն :

2. Տի. 4.
8.

Ճառեա զժողովաներորդ բանն. որ է Վերջին :

Ես հաւատամ. զի բարի քրիստոս Ստեպ. քն ॥ երթան 'ի կեանսն յաւիտենից. որ է արքայութեն երկնից՝ լի ամերօս նութք : Իսկ չարքն և անհաւատքն 'ի կորուստն յաւիտենից. որ է դժոխքն. լի ամենայն թշուառութք՝ և ամենակերպ տանջանք :

Ստեպ.
25. 46.

Զինչ նշանակէ շինի ասեւն Մէն :

Սովորութի է մարդոյ. զի զկնի հաւանելոյ

lium ferendo illis sine invidia.

Recita decimum verbum.

Ego credo in sancta Ecclesia esse verè remissionem peccatorum, mediatione sancti Confessionis Sacramenti, quod receperunt homines hîc reddere rationem peccatorum suorum simul cum contritione, & liberari à debitis delictorum.

Narra undecimum verbum.

Ego credo post finem mundi hujus omnium dormientium corpora resurrectura esse unitione cum animabus suis, sive bonis sive malis, accipere retributionem à justo iudice. 2. Tim. 4. 8.

Refer duodecimum verbum, quod est ultimum.

Ego credo bonos Christianos ituros esse in vitam æternam, quæ est regnum coelorum, plenum omnis beatitudinis: malos autem & infideles in perditionem æternam, quæ est infernus, plenus omni ærumna, & omnimodis cruciaribus. Mat. 25. 46.

Quid significat vox Amen?

Utitur eâ homo, quando post assensum

B

sum

նեւոյ երին՝ և ընդունելոյ՝ ասէ զբառս
զայս՝ որ նշանակէ. եղեցի. կամ այո՝

ԳԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ
Վասն

ՏԼԻՐՈՒՆԵԼԿԱՆ ԵՎ ՕԹԻՅ՝

Դ. Իրէս զհայր Բր որ յերկինս :

Այո՞ գիտեմ :

Ու է ասացեալ զաղօխն զայս :

ՏՐՆ մեր Յս Բս է ասացեալ. վասն
որոյ և աղօթք Տրուելի զսա անուանեմք :
Սակս որոյ ամ քրիստոսնեայ պարտական
է ուսանիլ. ընդ նմին և զհաւատամքն. և
զող ջոյն քեզ Մարկամն :

Որոչս ասէ Տրուանական աղօթիս :

ՍԵԷ. Հայր մեր որ յերկինս ես : Եւրբ եղեցի
6. 9. և անուն քո : Եկեցէ արքայութի քո : Եղի
7. 10. ցին կամք քո որպէս յերկինս և յերկրի :
զհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ այս
օր : և Թող մեզ զպարտիս մեր : Իսկ և մեք
Թողումք մերոց պարտապանաց : և մի տա
նէր զմեզ 'ի փորձութիւն . այլ փրկեա
զմեզ 'ի չարէ :

Օ քիչ ծանոացանէն մեզ աղօթիս այսոյն :

ասա կարճիկարճոյ :

Ամենայն ինչ՝ որ մեզ հարկաւոր է
եթէ

sum rei, & receptum profert dictionem hanc, quæ significat: verè fiat, vel, Ita sit.

CAPVT TERTIUM
de
DOMINICA ORATIONE.

Scisne PATER NOSTER, *qui es in calis?*
Ita, Scio.

Quis dixit Orationem hanc?

Dominus noster Iesus Christus dixit: quapropter & Orationem Dominicam hanc vocamus; quâ discendâ omnes Christiani necesse habent, cum Fide Apostolorum, & Salutatione Mariæ.

Quomodo dicitur Dominica Oratio?

Pater noster, qui in cœlis es, sanctum Mat. 6, 9.
&c.
sit nomen tuum. Veniat regnum tuum.
Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodiè. Et remitte nobis debita nostra, sicut & nos remittimus nostris debitoribus. Et ne inducas nos in tentationem: sed libera nos à malo.

Quid indicat nobis Oratio hac, dic brevissime?

Omne id, quodcunque nobis necessa-
rium

Եթէ հոգեւոր. և եթէ մարմնաւոր.
ուսուցանէ խնդրել. որք են եօթն
բանք :

Ոյն են՝ ասա մի ըստ միջէ՝ շէ Գեղացից :

Առաջին է՝ Հայր մեր որ յերկինս եռ.
Որով զԱՅ հայր կոչելով մեզ՝ զմեզ որ
դիւս նորա կացուցանեմք :
Երկրորդն՝ սբ եղիցի անուն քո : Որով
խնդրեմք զանուն իւր սբ, սբ առնել ՚ի
վր մեր բարի գործով. և ոչ օտարացու
ցանել զմեզ յիւր սբ անուննէն մեղսա
սիրութեամբ, և անառակ գնացիւք : Եր
րորդն՝ եկեսցէ արքայութիւն քո : Որով
զարքայութի Աստուծոյ խնդրեմք առ
մեզ մերձեցուցանել և ընդ մեզ պահել.
և ոչ ՚ի մէնջ հեռացուցանել : Չորրորդն
եղիցին կամք քո. նպ յերկինս և յերկրի :
Որով խնդրեմք զկամս նորա. զի որովք
կամօք զերկինս և զերկիր յօջեութենէ՝ ի
յեութի հաճ. և զարդարեաց. և զպի
տոյս նոցա պտորաստեաց. նոյնպէս և զմեր
պիտոյսն հոգացէ. և զմեզ անկարօտս
արասցէ : Հինգերորդն. զհաց մեր հա
նապաղորդ՝ տուր մեզ այսօր : Որով զկա
րիս և զպիտոյս մեր հանապաղորդական
պահանջեմք տալ. որպէս յերեկն և յե
ռանդն

rium est, sive spirituale, sive corporale docet petere: quæ sunt septem verba (s. petitiones.)

Quanam sunt, recita singulatim, ut sciam?

Primum est, Pater noster, qui in coelis es: quô Deum Patrem vocando nos, nos filios illius constituimus.

Secundum, Sanctum sit nomen tuum: quô petimus nomen suum Sanctum Sanctificare super nostrum bonum opus, neque alienare nos à suo sancto nomine, peccati amore, & luxuriosis gressibus.

Tertium: Adveniat regnum tuum. Quô regnum Dei petimus ut ad nos appropinquare faciat, & nobiscum custodire, neque à nobis procul sejungere.

Quartum: Fiat voluntas tua, sicut in coelo & in terrâ. Quô petimus voluntatem ejus: quoniam quâ voluntate cœlum & terram ex nihilo in effectum produxit, & ornavit, ac necessaria illorum præparavit: similiter & nostra necessaria procurabit, & nos haud indigos efficiet.

Quintum: Panem nostrum quotidianum da nobis hodiè. Quô necessaria, & quæ nobis opus sunt, ad singulos dies pertinentia petimus dari, sicut heri & nudius

և անդէն՝ և ոչ ամփոփել իմէն ջ սակս անաբ
 ժանուծե մերոյ: Ա եցերորդն՝ և թող
 մեզ զպարտիս մեր՝ նպ և մէք թողումք
 մերոց պարտապանաց: Որով խնդրեմք
 յԱստուծոյ յանցանաց մերոց՝ և սղալա
 նաց զներումն, և զթողութի. բայց և
 մէք պարտիմք մերոց յանցաւորացն թո
 ղուլ. քանզի եթէ ոչ թողումք մէք մե
 րոց յանցաւորացն. և ոչ ՄԾ զմերն թո
 ղու: Եօթներորդն. մի տանիր զմեզ
 ՚ի փորձութի. այլ փրկեա զմեզ ՚ի չարէ.
 Որով ուսուցանէ զմեզ. ոչ միայն զայս
 աղօթել՝ մի տանիր զմեզ ՚ի փորձութի.
 այլ և զայն. եթէ փրկեա ՚ի չարէ: տես՝
 զի առաջնորն մաղթեմք՝ ոչ արկանել
 զմեզ ՚ի փորձութի. իսկ երկրորդին
 վերաբերել զմեզ ՚ի փորձութեն նե
 րաւմ գումք:

Գիտես զողջոյն չեւ Սարիամն:

Այս գիտեմ:

Իսա շի տեսից:

Ողջոյն քեզ մարիամ լի շնորհօք՝ ՏԲ
 ընդ քեզ: օրհնեալ ես դու ՚ի կանայս. և
 օրհնեալ է պտուղ որովայնի քոյ Յս
 նք Սարիամ մայր Աստուծոյ՝ բարե
 խօսեա վասն մեր մեղաւորացո. այժմ և
 ՚ի ժամու մահու մերում. ամէն:

Որոյ

tertius, neque auferre à nobis propter indignitatem nostram. Sextum: Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus nostris debitoribus. Quò petimus à Deo nostrorum delictorum & erratorum veniam ac remissionem. Verùm & nos debemus in nos delinquentibus dimittere: nisi enim nos dimittimus nostris delinquentibus, neque Deus nobis dimittit. Septimum: Ne inducas nos in tentationem, sed libera nos à malo. Quò docet nos non solum hoc orare: Ne inducas nos in tentationem; verùm & illud: sed libera nos à malo. Vide quòd primò petimus non projicere nos in tentationem: sed secundò erigere nos à tentatione, in quâ sumus.

Scisne Salutationem Maria?

Imò scio.

Recita ut percipiam?

Salus tibi, Maria, plena gratiâ, Do- Luc. I, 28.
minus tecum: benedicta es tu in mulie- & 42.
ribus, & benedictus est fructus ventris tui,
JESUS. Sancta Maria, mater Dei, intercede pro nobis peccatoribus, nunc & in horâ mortis nostræ. Amen.

Արդ էն ասացեալէ խնայ ացառիի :

Մասն ինչ սորա գաբրիէի հրեշտակապետն է ասացեալ 'ի ժամու աւետեացն : Մասն ինչ եղիտաբեթ է ասացեալ 'ի ժամու յորովայնէ յորովայն երկրպագութեն : և զՄասն ինչ եկեղեցի է սահմանեալ. որ է աղօթք առ սրբքուհի Աստուածածինն :

Սասն էր ասեմ շողջոյն զեղ Սարիմն.
չինի հայր մեր որ ցերինսին :

Ասանդի երանութի կոյսն առաւել համարձակութի ունի առ իւր միածին որդին . նաւ քաղցրագութ է 'ի վերայ հօտի որդւոյն իւրոյ. նաւ հր մեր մաղթանաց նորա յաւետ ունկնդիր լինի. վն այնորիկ զկնի փրունականաց աղօթից զնս յաւետ միջնորդ և բարեխօս արկանեմք՝ 'ի ձեռն աղօթիցս ացտոցիկ . վասն որոյ փմքրիստոնէի զսա պարտ է ուսանիլ և հանապազօր ասել :

Ընայ սորիս պարտ է աղօթել իւր ոչ :

Պարտ է աղօթել առ ամենեւեանս քս. և զնոս միջնորդս առնուլ 'ի ժամու աղօթից . նաւ յաւետ առ մեր պահապան հրեշտակն. որոյ եմք յանձնեալք :

Quis dixit hec verba?

Partem quandam horum Gabriel Archangelus dixit tempore annunciationis: partem Elisabeth dixit tempore de ventre in ventrem adorationis: & partem quandam Ecclesia definivit, quæ est oratio ad sanctam Dei genitricem.

Quare dicimus salutationem Mariæ post
PATER NOSTER, quies in calis;

Quoniam beata Virgo magis libertatem loquendi habet apud suum unigenitum Filium: nec non dulcis misericors est super gregem Filij sui; atque Dominus noster petitiones ejus auribus percipit. Propterea post Dominicam Orationem, illam semper mediatricem & advocatam constituimus virtute Orationis hujus. Ideò cuilibet Christiano convenit hanc discere, & omni die recitare.

Ad alios sanctos expedit orare, aut non?

Expedit orare ad omnes Sanctos, & illos mediatores recipere tempore orationis: necnon ad Angelum nostrum custodem, cui sumus commendati.

ԳԼՈՒ Չորրորդ

վասն

Տ Ե Ս Ե Ն Յ Ի Ե Ն Ի Յ
Օ Ի Ի Ն Ե Յ Ն

Բանիք են օրինացն Բանի. զորս ԼՃ եր. եւ
համ իջեալն որոյ եր. զնոսա ԼՃ:

Տասն են բանք օրինացն Աստուծոյ,
և ի ձեռն Սօսէսի եւ ի լեառն սինայի:

Բառացի միշտ միշտ չէ գիտացից:

Առաջինն. ես եմ ՏԵՄ ԼՃ. քո. և մի
եղիցի քեզ այլ ԱՃ բաց յինէն. և մի դի
ցես զանուն Աստուծոյ քոյ ի վերայ սնո
տեաց:

Երկրորդն. Մի արասցես քեզ կուռա
քստ մով նմանութե. յերկինս ի վեր. և
յերկիր ի խոնարհ:

Երրորդն. յիշեա՛ զի սրբեսցես զօր
շաբաթուն:

Չորրորդն. պատուեա զհայր քո՝ և ըզ
մայր քո:

Հինգերորդն. Մի սպանաներ:

Վեցերորդն. Մի շնար:

Եօթներորդն. Մի գողանար:

Ութներորդն. Մի սուտ վկայեր զըն
կերէ քու մէջ:

Իննե

Եւ. Եւ.

20: 2.

եւ այլ:

30 հա. I:

17.

CAPUT QUARTUM

de

DECIMUM VERBIS
(f. PRÆCEPTIS) LEGIS.

*Quot sunt Legis verba, quæ Deus dedit?
Vel per quem dedit illa Deus?*

Decem sunt verba Legis Dei, & per Exod. 20.
2. &c.
Mosen dedit in monte Sina. Joh 1, 17.

Dic nunc singulatim, ut sciam?

Primum est: Ego sum Dominus
Deus tuus, & ne sit tibi alius Deus præ-
ter me. neque ponas (f. assumes) no-
men Dei tui super vana.

Secundum: Ne facias tibi idolum
juxta omnem similitudinem, in cœlo
sursum, & in terra deorsum.

Tertium: Memento sanctificare
diem Sabbathi.

Quartum: Honora patrem tuum,
& matrem tuam.

Quintum: Ne occidas.

Sextum: Ne moecheris.

Septimum: Ne fureris.

Octavum: Ne falsum testeris de
proximo tuo.

B 6

Nonum:

Իններորդն . Մի երգնուր սուտ
յանուն Տեառն Աստուծոյ քոյ :

Տասներորդն . Մի ցանկար կնոջ
ընկ երի քոյ . և մի տան նորա . և մի ան
իրաց որք նորա իցեն :

Մեկնեա ինչ շատա այժմ ըստ կարգի :

Առաջներորդ պատգամն ուսուցա
նէ մեզ՝ ճանաչել զԱստուծո՛ւ որ է մեր
արարիչ . և բացի նմանէ զայլոք ոչ ճանա
չել . զի է ընդդէմ Աստուծոյ արարչի :

Երկրորդն ուսուցանէ մեզ՝ ոչ առնել
կուռս գրօշեալս ըստ անի նմանութե .
թէ յերկինս ըստ կերպի աստեղաց . և
թէ յերկրի ըստ անի կերպի և նմանու
թե . զի է կռապաշտութի :

Երրորդն ուսուցանէ մեզ՝ զօր կիւրա
կելն պատուել՝ պարապելով միայն ՚ի
գործս Աճայինս՝ և ՚ի հոգեւորս . իբաց
կալ ՚ի մարմնաւոր գործոյ . և ոչ ըստ
այլոց աւուրցն գործել՝ այլ զօրս զայս
Տեառն նուիրել :

Չորրորդն ուսուցանէ մեզ՝ պատու
ել զճնօղս կատարելապէս . և ըստ անի
կերպի մեծարել . և ոչ նեղել զնոսա՝ և մի
իւրք իրօք : Վսորոյ որք նեղեն զճնօղս
իւրեանց՝ նոցա մահու սպառնայ :

Հինգերորդն ուսուցանէ . մի լինիլ
ձեռն

Nonum: Ne perjures in nomine Domini Dei tui.

Decimum: Ne concupiscas uxorem proximi tui, neque domum ejus, neque omnia, quæ illius sint.

Explica mihi hæc nunc secundum ordinem?

Primum præceptum docet nos cognoscere Deum, qui est noster conditor, & præter illum alios non cognoscere: quoniam est contra Deum creatorem.

Secundum docet nos non facere idola sculptilia juxta omnem similitudinem, sive in coelo secundum formam stellarum, sive in terrâ secundum omnem formam & similitudinem: quia est idololatria.

Tertium docet nos diem Dominicum venerari, vacando solum operibus divinis & Spiritualibus: abstinere à corporali opere, neque juxta alios dies operari, sed diem hunc Domino consecrare.

Quartum docet nos honorare parentes perfectè, & juxta omnem modum magnificare: neque coangustare illos, ne quidem ullis in rebus. Quapropter qui affligunt genitores suos, morte comminantur.

Quintum docet non esse manibus
B 7 magnis

ձեռներէց ի վր ընկերին անիրաւութիւն
զի մարդ ոչ է իշխան մահու և կենաց .
այլ ՍԺ որ է արարիչ . վս որոյ և զիշխա
նութի ունի մահու :

Վեցերորդն ուսուցանէ՝ ոչ շնալ
այսինքն , ընդ որում որ ոչ է պատկեալ
խորհրդով եկեղեցւոյ՝ իբացկալ ի նմա
նէ . զի մի ապականեցի խորհուրդ եկե
ղեցւոյ :

Եօթներորդն ուսուցանէ՝ . ոչ յափշ
տակել զինչս ընկերին . Թէ յայտնի և
Թէ ծածուկ . զի մի պարտական լիցի
նմա յաւուրն դատաստանի :

Ութերորդն ուսուցանէ՝ ոչ վկայել
այնմիկ . որոյ ոչ է տեղեակ . զի է սուտ
վկայութի . քանզի ամ որ ոչ է եղեալ
սուտ է . որ վկայէ սուտ . զոչէն վկայէ .
վս որոյ ինեւթոյ դատապարտութե է :

Իններորդն ուսուցանէ՝ ոչ երդնուլ
սուտ . զայս և ՏՐՆ մեր Յիսուս Քրիս
տոս արգելեաց ասելով . ամենեկին ոչ երդ
նուլ . զի ի սմանէ ևս բազում վնասք
յառաջգան . և խարդախութիւնք ընդ
իրեարս :

Տասներորդն ուսուցանէ մեզ՝ զմերն
մեզ բաւական համարիլ և ոչ արկանել
զաչս ի ստացունածս ընկերին , առ իբաց
հա

Սաբէ .
5: 34:

Եւրո .
13: 5:

magnis contra proximum iniquitate: quia homo non est princeps mortis & vitæ, sed Deus qui est conditor; ideò & potestatem habet mortis.

Sextum docet non adulterare, hoc est, cum quâ aliquis non est matrimonio junctus Sacramento Ecclesiæ, abstinere inde, ne corrumpatur Sacramentum Ecclesiæ.

Septimum docet non rapere quicquam proximi, sive manifestò sive secretò, ut ne debitor fiat illi in die judicij.

Octavum docet non testari illud, cujus quis est inscius: quoniam est falsum testimonium; nam quicquid non est factum, mendacium est. Qui testatur falsum, de nihilo testatur: quapropter sub condemnatione est.

Nonum docet non perjurare: hoc & Dominus noster Jesus Christus prohibuit, dicendo: Omnino non jurare. Mat. 5. 34. Quia ab hoc quoque multa damna promanant, & doli mutui.

Decimum docet nos existimare, nostrum nobis sufficere, neque conjicere oculos in possessiones proximi, illasque ipsi

Heb. 13. 5

հանել զնա 'ի նմանէ . որ է իսկապէս
զրկանք :

Գլուխ Հինգերորդ .

յաղագս

Ե ՕԹԵՆՅՈՒՆՆԵՐ ԽՈՐՀՐԴՈՅ
Ե ԿԵՂ, Ե ՅԻՈՅ:

Քահնիք էն խորհուրդի էկեղեցոյ. իսկ շինչ
ջորո-թիս ունի:

Եօթն են խորհուրդք. և ամենեքեան
են հնաք ընդդէմ մեղաց. և ընձեռողք
չնորհաց. այսինքն Առաջինն՝ Մկրտու-
թիւն: Երկրորդն՝ Դրոշմն: Երրորդն
Հաղորդութիւն: Չորրորդն՝ Ապաշխա-
րութիւն: Հինգերորդն. Պսակն: Այց
երրորդն կարգ Քահանայութեն: Եօթն
երրորդն Աւերջին օծումն:

Իսկի՛ շինիւնսցէս համառօտիւս:

Մկրտութիւն է հնաք ընդդէմ սկզբնա-
կան մեղաց. որով աղատիմք 'ի մեղացն
ադամայ. որ սկզբնական ասի. և լինիմք
որդեք Ա.Յ. շնորհօք Տէն մերոյ Յիսուսի
Քրիստոսի:

Օծումն որ է դրոշմն. շնորհէ վերս
տին մեզ զօծումն Աստուածային. զոր
կորոյս

ipsi eripere: id quod est propriè defraudatio.

CAPUT QUINTUM de

SEPTEM SACRAMENTIS ECCLESIAE.

*Quot sunt sacramenta Ecclesiae?
Aut quam virtutem habent?*

Septem sunt Sacramenta, & omnia sunt virtutes (s. remedia) contra peccata, & de gratiâ tractant, qualia sunt: 1. Baptismus. 2. Chrisma. 3. Eucharistia. 4. Poenitentia. 5. Matrimonium. 6. Ordo Sacerdotij. 7. Extrema Unctio.

Cupio ut explices brevibus?

Baptismus est virtus (s. efficacia) contraria originali peccato, quô liberamur à peccato Adami, quod originale dicitur, & fimus filij Dei gratiâ Domini nostri Jesu Christi.

Unctio, quæ est Chrisma, donat de-
nuò nobis unctionem divinam, quam
amisit

կորոյս հինն ադամ'ի գրախտին. յորմէ
օծմանէ զօրանամք 'ի հաւատս ՏՆ ՅԵ:

Իսկ Հաղորդուին կերակրէ զմեզ. և
զօրացուցանէ. նաև է սպեղանի վերաց
մերոց. և հնարք ընդդէմ վերացն մեղաց
ներգործականաց:

Իսկ խոստովանուին է հնար ընդ
դէմ ներգործականաց մեղաց. զի որ
քան սատանայ զմեզ գթեցուցէ'ի մեղս.
մեք ևս այսու խորհրդով դաքձցուք
և զղջացուք. և զնոյն խոստովանու
թէ'ի մէնջ իբաց թօթափեսացուք. սալս
որոց բազմիցս կրկնիլ կարող է:

Իսկ Պատկն է հնար ընդդէմ շնու
թեան. զի որքան ոչ է պսակ առն և
կնոջ մերձաւորութի նոցին շնութի է
համարեալ. իսկ պատկաւն բառնի շնու
թին 'ի միջոյ. և լինի ամուսնութի պա
տեալան ըստ խրատու սրբոյն Պօղոսի:

Եբ. 13:

4

Իսկ Քահանայութեն է հնար ընդ
դէմ իշխանութեն սատանայի. և զօրու
թի Ագադործութեան. զի զիշխանու
թին զայն՝ զոր կորոյս ադամ'ի գրախ
տին հնազանդելով սատանայի. վերստին
շնորհեաց մեզ Քս մարդանալովն և կոր
ծանելովն զսատանայ:

Իսկ Աւերջին օծումն ազատէ զմեզ 'ի
փոշե

amisit vetus Adam in paradiso, à quâ uncti-
one corroboramur in fide Domini Jesu.

Sed Eucharistia alit nos, & corroborat,
necnon est emplastrum vulnerum nostro-
rum, ac potentia contra vulnera peccati
actualis.

Confessio autem est remedium con-
tra actuale peccatum: quia quantum Sata-
nas nos cadere faciet (s. projiciet) in pec-
cata: nos quoque hoc Sacramentô rever-
temur contriti, illumque Confessione à
nobis procul dispellemus; propterea sæ-
pè reiterari potest.

At Matrimonium valet contra forni-
cationem: quia quantum non est matri-
monium viri & foeminæ, appropinqua-
tio illorum fornicatio est existimata. Ve-
rùm matrimoniô tollitur fornicatio de
medio, & fit conjugium honorabile, jux-
ta disciplinam sancti Pauli.

Heb. 13, 4

Sed Sacerdotium est efficacia, contra-
ria potestati Satanæ, & virtus divinæ
operationis, quia potestatem illam,
quam amisit Adam in paradiso obediendo
Satanæ, denuò donavit nobis Chri-
stus homo factus in perditionem Satanæ.

Extrema autem Unctio liberat nos à
pecca-

փոշետեսակ՝ և ՚ի ներելի մեղաց . որով
և զառողջութի ընդունիմք հոգւոյ և
մարմնոյ . և արժանանամք ՄԺայնոյ շնոր
հինաւ հնար է ընդդէմ մեղաց մոռացե
լոց՝ և զօրութիւն ընդդէմ սատանայի
ի վերջնում ժամանակի :

Գլուխ վեցերորդ

յաղագս

ՄԺ Ե. Յ. Կ. Ա Յ Ե. Ա. Ե. Բ. Ի
Կ. Ա. Ի. Թ. Ե. Ե. Ե. Յ. :

Որպէս ինչ ՄԺայնոյ առաքինութիւն

Ի. Սրբ. Երեք, այսինքն. Հաւատ. Յոյս. Սէր :

Ի 3. Ի 3.

Չիարդ էն սոյա ՄԺայնոյ առաքին
ութիւն :

Չի հաւատովն հաւատամք ՄԺ. և
ճանաչեմք զնա ամենազօր և ստեղծիչ
լեալ : Յուսով անուանիմք ողորմութե
նորա, և նախախնամութե . զի յոյս է
ստոյգ անկալութի կենացն յաւիտենից :
Եւ ՚ի սոցունց յառաջագայի սէրն, որով
և սիրեմք զնա վասն բարերարութեան
նորին :

Որպէս ինչ զօրութիւն որչաք թէն շոյսն :

Չորք : Սորա գիտութիւն ճշմարտութե
բարե

peccatis minutis, (propr. pulveris speciem referentibus,) & veniali peccato, quô & sanitatem recipimus animæ & corporis, & efficimur digni divinâ gratiâ: necnon remedium est contra peccata oblivioni tradita, & virtus contraria Sathanæ in ultimo tempore.

CAPUT SEXTUM de DIVINIS VIRTUTIBUS.

Quot sunt divina Virtutes?

Tres sunt: Fides, Spes, Charitas.

1. Cor.
13. 13.

Quomodo sunt illa divina Virtutes?

Quia Fide credimus in Deum, & agnoscimus illum omnium fortissimum, & Creatorem existentem. Spe exspectamus misericordiam illius, atque providentiam: quia spes est vera exspectatio vitæ æternæ; & ab hisce promanat Charitas, quâ & diligimus illum ob beneficentiam suam.

Quot sunt Virtutes, quæ movent Spem?

Quatuor: Prudentia, Veritas, Bona
ordina-

Բարեկարգութիւն. և Զօրութիւն:

II ասն էրէնդին շարժութիւն յոսոց:

Ասանդի են գլուխք՝ և աղբիւրք
ամենից բարեաց գործոց:

Որքանիս են պարգևս հոգւոցն սրբոց:

Եօթն. այսինքն, Իմաստութիւն,

Լաացի
ԽԻ: 2. 3.

Հանձար. Խորհուրդ. Զօրութիւն.
Գիտութիւն. Աճապարտութիւն. և
Երկիւղ Աստուծոյ:

Քանիս են գործի ողորմութիւն. որի է յիշա
դանք գան յառաջնի դատաստանի:

Մեկ.
25: 35. և
այլ:

Եօթն. այսինքն. Կերակրել զքաղ
ցեալս. Արբուցանել զճարակեալս:
Զգեցուցանել զմերկս: Ժողովել զօ
տարս: Տեսանել զհիւանդս: Այցառ
նել բանտելոց: Թաղել զմեռեալս:

Այսոքիկ են գործք մարմնաւոր ողոր
մութիւն:

Ղան և գործի հոգեւոր ողորմութիւն. զորս
պարտիս ասել:

Այո՛կան այլևս եօթն գործք հոգեւոր
ողորմութիւն Այսինքն. Խրատել զերկ
միտան: Առաջնորդել տգիտաց: Կըշ
տամբել զմեղստեղս: Մխիթարել զտըր
տմեալս: Թողուլ զպարտս: Յանձնառ
նուլ զվիշտս: Աղաչել զԱճ վն կենդա
նեաց և մեռելոց. և վն մեղաց:

Գլուխ

ordinatio (f. Temperantia,) & Fortitudo.

Quare vocantur motiones Spei?

Quoniam sunt capita, & fontes omnium bonorum operum.

Quot sunt Dona Spiritus Sancti?

Septem sunt: Sapientia, Intelligencia, Consilium, Fortitudo, Scientia, Pietas, & Timor Dei. Jes. 11, 2. 2

Quot sunt opera Misericordiae, quae commemorantur in die iudicii?

Septem sunt: Cibare esurientes. Potum dare sitientibus. Vestire nudos. Mat. 25, 35. &c.
Colligere peregrinos. Visitare ægrotos. Visitare in carcere detentos. Sepelire mortuos.

Hæc sunt opera Corporalis Misericordiae.

Sunt ne & opera Spiritualis Misericordiae, quae dicere tibi expedit?

Ita, sunt alia septem opera Spiritualis Misericordiae, nempe Admonere dubitantes. Ducere ignorantes. Increpare peccatorum amantes. Consolari mœstos. Dimittere debita. Tolerare afflictiones. Deprecari Deum pro vivis & mortuis, ac pro peccatis.

CAPVT SEPTIMVM

de

O R I G I N A L I,
E T A C T U A L I
P E C C A T O.*Quot sunt genera peccatorum?*

Duo sunt, Originale, & Actuale. sed Actuale in tria dividitur, nempe in Minutum, (propr. pulveris speciei simile,) Veniale, & Mortale. Ac iterum in tria dividitur, quæ fiunt Consilio, Verbo, & Opere.

Quodnam est peccatum Originale?

Originale peccatum est, quod à primo Parente nostro generatum habemus omnes, quod deletur baptismo sancti lavacri, quod diximus suprà. Ideò communiter ad omnes affertur, (s. propagatur,) non magis neque minùs, sed æqualiter; ac propterea baptismi gratia æqualiter ad omnes extenditur, & purgat nos à peccatis illinc.

Quodnam est Actuale peccatum?

Actuale peccatum est, quod non communiter extenditur ad omnes, sed ad illum solùm, qui operatur peccatum.

C

Qua-

որոյ և խոստովանութեն թողութիւնն
այնմ միայն լինի. որ զղ ջայ. և խոստո
վանի. իսկ այնք՝ որք ոչ զղ ջան՝ և ոչ խոս
տովանին. ոչ առնուն զթողութի մեղաց:
Սակա այնորիկ խոստովանութին իբազ
միցս է սահմանեալ ՚ի Տէ Զէ. քանզի
բազմիցս մեղանչեմք. վասն որոյ բազ
միցս պարտիմք զղ ջալ և խոստովանիլ:
Իսկ մկրտութիւնն մի անգամ լինի. քան
զի՝ սկզբնական մեղքն մի է՝ և ոչ բազ
միցս կրկնի:

Որ է մահուանի մեղքն:

Մահուջապի մեղք է. որ հակառակ
կայ սիրոյն Աստուծոյ. և յետս ընկենու
զհոգին ՚ի գթութենէն Աստուծոյ. և
պարտական առնէ յաւիտենականաց
տանջանացն:

Որ է ներելի մեղքն:

Ներելի մեղք է. որ ոչ կայ հակա
ռակ սիրոյն Աստուծոյ. և ոչ յետս ընկե
նու զհոգին ՚ի գթութենէն Աստուծոյ:
և ոչ է պարտական յաւիտենականաց
տանջանացն. բայց ոչ է հաճոյ Այ.
որև ոչ է կամաւն Այ. և սրկասեցուցա
նէ զտարփումն սիրոյն. վն այն պարտ է
յայտ կեանս քաւել. քան թէ երթալ
ի քաւարանն. որ է այն կեանքն:

Որ

Quapropter & confessione remissio illi tantum fit, qui contritus confitetur: illi verò, qui non conteruntur, neque confitentur, non accipiunt remissionem peccatorum. Idcirco confessio multoties est ordinata à Domino Jesu: sæpè enim peccamus; ideò sæpè obligamur cordis dolore conteri, & confiteri. Baptismus autem semel fit: etenim Originale peccatum unum est, neque sæpius reïteratur.

Quodnam est Mortale peccatum?

Mortale peccatum est, quod resistit charitati Dei, & retrorsum projicit animam à miseratione Dei, ac reum facit æternorum cruciatuum.

Quodnam est Veniale peccatum?

Veniale peccatum est, quod non resistit charitati Dei, neque retrorsum projicit animam à miseratione Dei, nec est reum æternorum cruciatuum: verum non placet Deo, neque est voluntate Dei, & diminuit desiderium charitatis; quapropter expedit in hac vita expiare, quàm ire in Purgatorium, quod est illa vita.

Որիանէ էն մոլէ Գըխաւորք: որի էն սիլքոտէ
ամենից մոլաց: Որի եւ մահաւորի ապին:

Եօթն՝ են՝ այսինքն. Հպարտութի,
Սախանձ. Բարկութիւն. Ագահութիւն.
Ծուլութի. Որկրամոլութի.
Բշջախոհութի:

Քանիք էն մոլէ ընդդէ՛ հոգեոյն սրբոյ:

Ա եց. այսինքն: Յուսահատութի՝ ի կե
նացն յաւիտենականաց: Ինքնահաճու
թի: Կամապաշտութի: Ընդդիմանալ
ճմարտութե: Սախանձ պատուոյ:
Իմեղս մեռանիլ. կամ Անզղջութի:

Քանիք էն մոլէ՝ որի միշտ ինդրեն ղէկծա
մ'արտածոյ:

Չորս. այսինքն. Անմեղ սպանումն:
Արուագիտութի: Չրկանք աղքատաց:
Հատանել զվարձս մշակաց: չորքս այսո
ք իկ են սարսափելիք:

Գլուխ Ութերորդ

յաղագո

Ե. Ռ. Ե. Ք. Ի. Ն. Ո. Ի. Թ. Ե. Ե. Յ.

Քանիք էն առաքինութի Գըխաւորք
ընդդէ՛ ապա:

Դարձեալ Եօթն են՝ այսինքն.
Խոնարհութի ընդդէմ հպարտութե: Բարե
հաճու

Quot sunt peccata capitalia, quæ sunt principia omnium peccatorum, quæ & mortalia dicuntur?

Septem sunt hæc ipsa: Superbia. Invidia. Ira. Avaritia. Acedia. Gula. Libido.

Quot sunt peccata contra Spiritum sanctum?

Sex illa sunt: Desperatio de vita æterna. complacentia de seipso. Voluntatis adoratio. Impugnatio veritatis. Invidia honoris (sc. proximi.) In peccatis mori, vel sine contritione.

Quot sunt peccata, quæ semper postulant vindictam a Deo?

Quatuor, quæ sunt: Innocens homicidium. Masculorum cognitio. Oppressio pauperum. Defraudatio mercedis operariorum. Quatuor hæc sunt formidanda.

CAPUT OCTAVUM

de

V I R T U T I B U S.

Quot sunt Virtutes principales contraria hisce?

Iterum Septem sunt, nempe Humilitas, contraria superbiæ. Benevolentia,

Հաճութիւնն ընդդէմ նախանձու :
 Հեղութիւնն ընդդէմ բարկութեան :
 Առատասրտութիւնն ընդդէմ ազահուէ :
 Արեւութիւնն ընդդէմ ծուլութեան : Պահացո
 ղութիւնն ընդդէմ Որկրամոլութեան : Ողջա
 խոհութիւնն ընդդէմ բղջախոհութեան :

Քանի՜ էն ահապոսիցի՜ մարդկան՝ յորս խոր
 հելով ՚ի մեղաց դատարին :

Չորք. այսինքն : Առաջինն՝ մահն :
 Երկրորդն՝ Ահեղ դատաստանն : Եր
 րորդն՝ Գժոխքն ահագինն : Չրորդն՝
 Արքայութիւնն անճառ :

Որով իտեցէ մարդ պահել շինին ՚ի սէրն Լ. յ.
 Այսոքիւք. զի ասացէ զաղօթս Աս
 տուածամօրն. և միշտ խորհեցի զհնդե
 տասան յանձնառիկ տնօրէնութիւնն
 Քի. և զնոցին աղօթսն. և զկեանս
 Տն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի :

Գլուխ Իններորդ

յաղագս

Դ Ե Տ Ը Ի Ո Ր Ո Ի Թ Ե Ը Կ
 Ո Գ Բ Ո Յ Կ Ք Ե Օ
 Ս Ը Բ Ի Ը Ս Ի Կ

Ոյ էն հնգեդասան տնօրէնութիւնն

Հինգ ուրախութեան են. այս
 ինքն.

contraria Invidiæ. Mansuetudo, contraria Iræ. Liberalitas, contraria Avaritiæ. Diligentia, contraria Acediæ. Temperantia, contraria Gulæ. Castitas, contraria Libidini.

Quot sunt terrorem incutientia hominibus, quæ meditando à peccatis desistunt?

Quatuor sunt hæc ipsa: Primum, Mors. Secundum, Judicium formidabile. Tertium, Infernus terribilissimus. Quartum, Regnum ineffabile.

Quibus poterit homo conservare seipsum in Charitate Dei?

Hiscæ, ut recitet Orationem Dei genitricis, & semper meditetur quindecim commendationes mysteriorum (s. dispensationum) Christi, illorumque preces, atque vitam Domini nostri Jesu Christi.

CAPUT NONUM
de
SEDULA ATTENTIONE AVE
MARIA.

Quanam sunt quindecim illa Mysteria?
 Quinque sunt ad gaudium pertinentia:

ինքն. Առաջին Աւետիքն: Երկրորդն Ողջոյն Եղ'իսաբեթի: Երրորդն՝ ծնունդն Տն: Չորրորդն Ընծայելն՝ ի տաճարին: Հինգերորդն՝ Տրամաբանէն Յի ընդ վարդապետացն Երկոտասանամեայ:

Հինգ ևս այլ տրամուծէ: Առաջինն՝ Աղօթելն ի պարտիզին: Երկրորդն. Չաղիլն: Երրորդն՝ Փշով պսակիլն: Չորրորդն՝ Բառնալն խաչին: Հինգերորդն. Մեռանիլն փրկչին ի խաչին. և Թաղիլն:

Հինգ ևս փառաւորութե վերջին: Առաջինն Յարութիւն Տն: Երկրորդն Համբարձումն: Երրորդն Գալուստ Հոգւոյն սրբոյ: Չորրորդն՝ Աերափոխումն Ածածնի: Հինգերորդն՝ Թաղիւ պսակումն նորին:

Գլուխ Տասներորդ՝

ՅԵՂ. Գ. Ե. Գ. Ս. ԳԼ. Տ. Ռ. Ի. Բ. Ե.
Ն. Ե. Յ. Ե. Ի. Ի. Ն. Ն. Ե. Բ. Ե.
Ն. Ռ. Թ. Ե. Ե. Ն. Յ. Ս. Բ.
Բ. Ռ. Յ. Ե. Ե. Տ. Ե. Բ. Ե.
Ն. Ի. Ն. Ե. Ի. Ս. Ե.
Ս. Ե. Ն. Յ. Հ. Ռ. Ի. Ռ. Յ.

Ստորին.

22: 37. և

այլ

Ստորին 12

30. 31

Բանիք էն պատրաստեալն ի տաճարնայն:

Երկու: Առաջինն | Սերեպեա զՏԻ
Աստու.

nempe Primum, Annunciatio. Secundum, Salutatio Elisabeth. Tertium, Nativitas Domini. Quartum, Oblatio in templo. Quintum, Disputatio Jesu cum Doctoribus, duodecim annos nati.

Quinque etiam alia ad dolorem pertinent: Primum, Oratio in horto. Secundum, Flagellatio. Tertium, Spinea Coronatio. Quartum, Gestatio Crucis. Quintum, Mors Redemptoris in Cruce, & Sepultura.

Quinque & ad gloriam pertinentia sunt ultima: Primum, Resurrectio Domini. Secundum, Ascensio. Tertium, Adventus Spiritus sancti. Quartum, Assumptio Dei Genitricis. Quintum, Coronâ Coronatio illius.

CAPUT DECIMUM
de
MANDATIS, ET NOVEM
BEATITUDINIBUS
SANCTI EVANGELII,
ET PARTIBUS
ANIMÆ.

Quot sunt mandata Evangelica?

Duo: Primum, Diliges Dominum

C 5

Deum

Matth. 22.

37. &c.

Marc. 12.

30, 31.

Աստուծո՞քո՛ յսմ՝ սրտէ քու մմէ՛ և յսմ՝
անձնէ քու մմէ՛. և յսմ՝ զօրութենէ
քու մմէ՛ և յսմ՝ մտաց քոց: Երկրորդն սի
րեացես զընկեր քո իբրև զանձն քո:

Որչա՞նչ էն էրանո-թի-նի աւետարանախոսի:

Սատու.

Ինն են:

5.3. և

այլ

ա՛ Երանի աղքատաց հոգւով՝ զի նոցա
է արքայութիւնն երկնից: Բ Երանի
սգաւորաց՝ զի նոքա մխիթարեսցին:
Դ Երանի հեզոց՝ զի նոքա ժառանգեա
ցեն զերկիր: Զ Երանի որք քաղ յեալք
և ծարաւիք իցեն արդարութեան՝ զի
նոքա յագեսցին: Է Երանի ողորմածաց՝
զի նոքա զողորմութի գտցեն: Ը Երա
նի այնոցիկ՝ որք սուրբք են սըր
տիւք. զի նոքա զԱստուծո՞ տեսցեն:
Թ Երանի խաղաղարարաց՝ զի նոքա
որդիք Աստուծոյ կոչեսցին: Ը Երանի
որք հալածեալք իցեն վասն արդարու
թեան՝ զի նոցա է արքայութի երկնից:
Թ Երանի է ձեզ՝ յորժամ նախատի
ցեն զձեզ՝ և հալածեսցեն. և ասիցեն
զամենայն բան չար զձէնջ սուտ վասն
իմ. յնծացէք և ուրախութեամբ՝ զի վարձք
ձեր բազումք են յերկինս:

Վրանի՞ էն մատանի հոգւոց:

Երեք.

Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua, & ex tota mente tua. Secundum, Diliges proximum tuum sicut teipsum.

Quot sunt Beatitudines Evangelicae?

Novem sunt.

Matt. 5, 3
&c.

1. Beati pauperes (s. Benè sit pauperibus) spiritu: quoniam illorum est regnum coelorum. 2. Beati lugentes: quia ipsi consolabuntur. 3. Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram. 4. Beati qui esurientes & sitientes sunt iustitiam: quia ipsi saturabuntur. 5. Beati misericordes: quoniam illi misericordiam consequentur. 6. Beati qui mundi sunt cordibus: quoniam illi Deum videbunt. 7. Beati pacifici: quia ipsi filij Dei vocabuntur. 8. Beati qui persecutione affecti sint propter iustitiam: quia ipsorum est regnum coelorum. 9. Beati estis, (s. Benè est vobis,) quum probris affecerint vos, & persecuti fuerint, & dixerint omne verbum malum de vobis, mendacium propter me. Exsultate, & læti estote: quoniam merces vestra multa est in cælis.

Quot sunt partes Anime?

Երեք. այսինքն. Բան. Յասումն. և
ՅանկուԹիւն:

Քանիք են չորսԹիք հոգոց.

Երկու. այսինքն. գիտնական. և կեն
դանական:

Ոյք են գիտնականն.

ՉգայուԹի. երեակայուԹի. կար
ծիք. տրամախոհուԹի. միտք:

Ոյք են կենդանականն.

Կամք. ընտրողուԹի: յօժարուԹի.
ցանկուԹի. բարկուԹիւն:

Ոյք են իտոյտեք բանականք. եւ ոչք անբանք.

Բանականք են գիտնականին. կար
ծիքն. տրամախոհուԹին. միտքն:
Իսկ անբանք են. չգայուԹին. և երեա
կայուԹին:

Ի՞նչ եւ չորսբոլորի կենդանականին:

Եւ կենդանականին բանականք են
Կամք՝ ընտրողուԹիւն. յօժարուԹի:
Իսկ անբանք. ցանկուԹի. բարկուԹի:

Tres, quæ sunt : Ratio, Ira, & Appetitus.

Quot sunt potentia Anima?

Duæ, nempe Scientifica, & Vitalis.

Quenam sunt Scientifica?

Sensus, Phantasia, Opinio, Mens, Intellectus.

Quenam sunt Vitales?

Voluntas, Electio, Propensio, Appetitus, Ira.

Quanam sunt ex hisce Rationales, & quanam Irrationales?

Rationales sunt Scientificæ, Opinio, Mens, Intellectus.

At Irrationales sunt, Sensus, & Phantasia.

Fac & discrimen Vitalis?

Et Vitalis Rationales sunt, Voluntas, Electio, Propensio. Sed Irrationales, Appetitus, Ira.

O B C O N V E N I E N
ԱՍՍՆ ՊԱՏՀԱՃԱՒՈՐՈՒ

tiam Materiae adjunctum est

Թեան Նիւթոյ առլծեցեալ է

Symbolum sancti

Դաւանութիւն սրբոյն

Athanasii, Episcopi

Աթանասի Էպիսկոպոսի

Alexandrini.

Աղէքսանդրացւոյ:

Quicumque vult salvus fieri,

Ովոր կամի կեցուցեալ լինել,

ante omnia oportet tenere

Նախքան զամենայն պարտի ունիլ

fidem Catholicam: quam si

զհաւատն կաթուղիկէ: Զոր եթէ

quis integrè & inviolatè non

որ անբողջապէս և անարատաբար ոչ

servaverit, sine dubio in æter-

պահիցէ, առանց կարծեաց ՚ի յաւի

num peribit. Verùm Catholica fides

տեան կորիցէ: Իսկ կաթուղիկէ հաւատն

est hæc, ut unum Deum in Trini-

է այս, զի մի Աստուած ներբորոգու

tate,

tate, & Trinitatem in Vni-
 Թեան. և զերրորդութիւն ըն միու-
 tate veneremur: non personas con-
 Թեան մեծարեսցուք: ոչ զանձինս շին
 fundendo, neque substantiam separan-
 Թելով. և ոչ զգոյացութիւն բաժանե-
 do. Nam alia est persona Patris, alia
 Լով: Քանզի՝ այլ է անձն Հօր. այլ
 Filij, alia Spiritus Sancti. Sed
 Որդւոյն. այլ Հոգւոյն Սրբոյ: Բայց
 Patris, & Filij, & Spiritus sancti
 Հօրն և Որդւոյն և Հոգւոյն սրբոյ
 divinitas est una, & gloria
 աստուծութիւն է մի, և փառն
 æqualis, majestasque
 հանգէտ, հանդիսավեհութիւննիսկ
 coæterna. Qualis Pater,
 յաւիտենականահից: Որպիսի Հայրն,
 talis est & Filius, talis est &
 այնպիսի է և Որդին. այնպիսի է և
 Spiritus sanctus. Increatus Pater, in-
 Հոգին սուրբ: Անստեղծ Հայրն. ան-
 creatus Filius, increatus & Spiritus
 ստեղծ Որդին. անստեղծ և Հոգին
 sanctus. Immenfus Pater, immenfus Filius,
 սուրբ: Անչափ Հայրն. անչափ Որդին.
 immen-

immensus & Spiritus sanctus. **Ա**ր-
 անչափ **և** **Հ**ոգին սուրբ: **Յ**ա-
 nus Pater, æternus Filius,
 նական **Հ**այրն. **յ**աւիտենական **Ո**րդին.
 æternus & Spiritus sanctus: &
յաւիտենական **և** **Հ**ոգին սուրբ: **և**
 tamen non tres æterni, sed
 սակայն ոչ երեք **յ**աւիտենականք, այլ
 unus æternus: sicut non tres
 մի **յ**աւիտենական: **Ո**րպէս ոչ երեք
 increati, nec tres immensi, sed
 անստեղծք, **և** ոչ երեք անչափք այլ
 unus increatus, & unus immensus.
 մի անստեղծ, **և** մի անչափ,
 Similiter omnipotens Pater,
Մմանապէս ամենակարող **Հ**այրն.
 omnipotens Filius, omnipotens &
 ամենակարող **Ո**րդին, ամենակարող **և**
 Spiritus sanctus: & tamen non tres
Հոգին սուրբ: **Եւ** սակայն ոչ երեք
 omnipotentes, sed unus omnipotens.
 ամենակարողք, այլ մի ամենակարող:
 Ita quoque Deus Pater,
Այսպէս **և** **Ա**ստուած **Հ**այրն,
 Deus Filius, Deus & Spiritus
Աստուած **Ո**րդին, **Ա**ստուած **և** **Հ**ոգին
 sanctus:

sanctus: & tamen non tres dii,
 սուրբ: Եւ սակայն ոչ երեք աստուածք.
 sed unus est Deus. Sic etiam
 այլ մի է Աստուած: Այսպէս Լա
 Dominus Pater, Dominus Filius, Dominus
 Տէր Հայրն, Տէր Որդին, Տէր
 & Spiritus sanctus: & tamen non tres
 Լ Հօգին սուրբ: Եւ սակայն ոչ երեք
 domini, sed unus est Dominus. Quia
 տեարք, այլ մի է Տէր. Քանզի
 sicut unamquamque personam Deum
 որպէս զիւրաքանչիւր անձն Աստուած
 & Dominum singulatim confiteri
 Լ Տէր առանձնապէս խոստովանել
 Christianâ veritate
 ՚ի քրիստոնէականէ Ջմարտութենէ
 compellimur: Ita quoque tres
 Համաստիպիմք: Այսպէս Լա զերիս
 deos, aut tres dominos dicere
 աստուածս, կամ զերիս տեարս ասել
 Catholicâ prohibemur religio-
 կաթաղիկէիւ արգելանիմք դաւանու-
 ne. Pater à nullo est factus,
 Թեամք: Հայրն ոչ յուժեքէ է արարեալ,
 neque creatus, neque genitus. Filius à
 Լոչ ստեղծեալ. Լոչ ծնեալ: Որդին ՚ի
 Patre

Patre solo est, non factus, neque
 Զօրէ միայնոյ է. ոչ արարեալ, և ոչ
 creatus, sed genitus. Spiritus sanctus
 ստեղծեալ, այլ ծնեալ: Հոգին սուրբ
 à Patre & Filio, non factus, non
 ՚ի Հօրէ և Յորդւոյ, ոչ արարեալ, ոչ
 creatus, nec genitus, sed proce-
 ստեղծեալ, և ոչ ծնեալ, այլ յառաջ
 dens. Unus ergò est Pater, non tres
 բղխեալ: Մի ուրեմն է Հայր, ոչ երեք
 patres: unus Filius, non tres filij: unus
 Հարբ. մի Որդի, ոչ երեք որդիք: մի
 Spiritus sanctus, non tres spiritus sancti.
 Հոգին սուրբ. ոչ երեք հոգիք սուրբք:
 Et in hac trinitate nihil
 Եւ ներ այսմիկ երրորդութեան ոչինչ
 prius aut posterius, nihil
 նախկնադոյն կամ վերջադոյն, ոչինչ
 majus aut minus: sed tres
 մեծադոյն կամ փոքրադոյն. այլ երեքեան
 personæ totæ sunt coæternæ
 անձինքս համայնք են յաւիտենակեցք
 sibi, & coæquales. Ita ut
 երեարց. և հանգիտակեցք: Մինչ զի
 per omnia, (sicut jam supra
 ըստ ամենայնի (որպէս արդ՝ ի վերոյ
 dictum-

dictum est,) & vnitas in Trini-
 ասացաւ,) և միութիւն ներբորդու
 vate, & Trinitas in vnitate
 թեան, և երբորդութիւն ըն միութեան
 veneranda sit. Quicumque vult ergò
 մեծարելի է: Որոք կամի ուրեմն
 saluus esse, ita de Trini-
 կեցուցեալ լինիլ, այսպէս զերբորդու
 tate sentiat. Sed ad salutem
 թենէն զգայցէ: Բայց առ կեցութիւնն
 æternam est necessarium quoque,
 յաւիտենական է հարկաւոր ևս
 ut incarnationem etiam Domini
 զի զներմարմնութիւնն ևս Տեառն
 nostri Jesu Christi fide-
 մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի հաւատարմա
 ter credat. Est ergò recta
 ոյէս հաւատայցէ: Է ուրեմն ուղիղ
 fides, ut credamus, & profitea-
 հաւատ, զի հաւատայցեմք՝ և դաւանի
 mur quòd Dominus noster Jesus
 ցեմք: քանզի Տէրն մեր Յիսուս
 Christus Filius Dei, Deus
 Քրիստոս Որդի Աստուծոյ. Աստուծո
 & homo est. Deus ex substan-
 և մարդ է: Աստուծո ՚ի գոյացութե
 tiâ

tiâ Patris ante secula
 նէ Հօր. յառաջ քանզ յաւիտեանս
 genitus: & homo est ex substan-
 ծնեալ: և մարդ է ՚ի գոյացու-
 tiâ matris in seculo natus.
 Թէնէ մօրն ներ յաւիտենում ծնեալ:
 Perfectus Deus, perfectus
 Կատարեալ Աստուծո. Կատարեալ
 homo, ex anima rationali & ex cor-
 մարդ. ՚ի հոգւոյ բանականէ. և ՚ի մար-
 pore humano subsistens Æ-
 մնոյ մարդկայնոյ ենթակայացեալ: Հա-
 qualis Patri secundum divinita-
 ասար Հօրն ըստ Աստուծու-
 tem, & minor Patre secundum
 Թեան, և փոքրագոյն քանզ հայրն ըստ
 humanitatem. Qui licet Deus
 մարդկութեան: Որ Թէպէտ Աստուծո
 sit & homo: non duo tamen, sed unus
 իցէ և մարդ: ոչ երկու սակայն. այլ մի
 est Christus. Unus autem non conver-
 է Քրիստոս: Մի իսկ ոչ փոփոխ-
 sione divinitatis in carnem,
 մամբ աստուծութեանն ՚ի մարմին.
 sed assumptione humanitatis
 այլ առնելալմամբ մարդութեանն
 in

in Deum. Vnus omnino, non confu-
Աստուծո՞ւ: Մի ամենակին, ոչ շփոթ
 sione substantiæ, sed unitate
 մամբ գոյացութեան, այլ միութեամբ
 personæ. Nam sicut anima ratio-
 անձին. Քանզի՞ որպէս հոգի բանա
 nalis & caro est unus homo: ita
 կան և մարմին է՝ մի մարդ. այսպէս

Deus & homo est unus Christus.
Աստուծո՞ւ և մարդ է մի Քրիստոս:
 Qui passus est pro salute no-
Որ չարչարեցաւ վասն կեցութեան մե
 strâ, descendit ad inferos, tertiâ
 րոյ. իջաւ ՚ի դժոխս, ներբողոյում
 die resurrexit à mortuis. A-
 աւուր. վերյարեաւ ՚ի մեռելոց: Համ
 scendit ad cælos, sedit ad dextram
 բարձաւ ՚ի յերկինս. նստաւ ընդ աջմէ

Dei Patris omnipotentis: inde
Աստուծոյ հօր ամենակարողի: ուստի
 etiam venturus est ad iudicandum vi-
 ւս գալոց է ՚ի դատել զկենդա
 vos & mortuos. Cujus ad adventum
 նիս և զմեռեալս: Որոյ ՚ի գալստեան
 omnes homines resurrecturi sunt
 ամենայնք մարդիկք յառնելոց են
 iterum

iterum cum suis corporibus, & sunt
 վերստին ընդ իւրեանց մարմնոց. և են
 reddituri ob facta sua
 հատուցանելոց վասն գործոց իւրեանց
 rationem. Et qui bona egerunt,
 զհամար: Եւ որք զբարիս են արարեալք.
 ibunt in vitam æternam: sed
 երթիցեն 'ի կեանս յաւիտենականս. իսկ
 qui mala, in ignem æternum.
 որք զչարս, 'ի հուրն յաւիտենական:
 Hæc est fides Catholica, quam
 Այո է հաւատ կաթոլիկէ, զոր
 quisque nisi fideliter
 ամենայնոք եթէ ոչ հաւատարմապէս
 firmiterque crediderit,
 հաստատապէս իսկ հաւատացեալ չի,
 saluus esse non poterit.
 կեցուցեալ լինիլ ոչ կարիցէ:

Ad complendum folium appositus est

Աւի ընդ զԹուխոս եդեալ է
hic Psalmus Davidis centesimus

այս Սաղմոս Դաւթի հարիւրորդ
nonus.

կենեբորդ է

1. Dixit Dominus Domino meo, sede

մ Սաաց Տէր ցՏէր իմ. նիստ
ad dexteram meam: donec ponam ini-
ընդ աջմէ իմմէ. մինչև եդից զԹըշ
micos tuos scabellum pedum tuorum.

Նամիս քո պատուհանդան ոտից քոց :

2. Virgam virtutis mittet

ք Դաւազան զօրութեան արարեսցի

tibi Dominus ex Sion, & domina-

քեզ Տէր 'ի Սիօնէ' և տիրես

beris tu in medio inimicorum tuorum.

ցես դու 'ի մէջ Թշնամեաց քոց :

3. Tecum est principium in die virtutis

ք ընդ քեզ է սկիզբն յաւուր զօրութե

tuae, in splendore sanctorum tuorum:

քոյ. 'ի վայելչութիւն սրբոց քոց.

ex utero ante luciferum

յարդանտէ յառաջ քանզ արուսեակ

genui te. 4. Juravit Dominus, &

ծնայ զքեզ: ք երդուաւ Տէր. և

non

non quoque poenitebit, tu es sacerdos
 ոչ և զ զ ջանցի. դու ես քահանայ
 in æternum secundum ordinem Melchi-
 յաւիտեան ըստ կարգին մէլքի
 sedec. 5. Dominus à dextris tuis, con-
 սեդեակի: Ե Տէր ընդ աջմէ քու մէ խոր
 fringet in die iræ suæ
 տակեացէ յաւուր բարկութե իւրոյ
 reges. 6. Judicabit gentes,
 զթագաւորս: Զ Իստեացէ զհեթանոսս
 & multiplicabit ruinas, & con-
 և բազում արացէ զհարուածս. և խոր
 teret capita multorum in terra.
 տակեացէ զգլուխս բազմաց յերկրի:
 7. De torrente in via bibet:
 Ե Զուղիս 'ի Ճանապարհի արբուցէ.
 propterea & exaltabit
 վանայտորիկ և բարձրաբացէ
 caput.
 զգլուխս:

F I N I S.

Ա Ե Ր Զ:

&

և

Gloria
Փառք

Deo.

Աստուծոյ:

